

Filosofie en kunst

Paul Cézanne - Maurice Merleau-Ponty - Rainer Maria Rilke Programma

Maurice Merleau-Ponty is vooral bekend geworden door zijn in 1945 verschenen boek *Fenomenologie van de waarneming*. Hierin analyseert hij – anders dan Martin Heidegger – het belichaamde karakter van 'erzijn' en benadrukt hij (contra Jean-Paul Sartre) het 'mede-zijn' van existentie.

Uitgaande van het belichaamde karakter van bestaan en verstaan, schrijft hij in het essay *Oog en geest* over schilderijen van (onder meer) Paul Cézanne. Uit zijn schilderijen spreekt een lichamelijke betrokkenheid met, een belichaamd zien van de wereld.

In oktober 1907 bezoekt de dichter Rainer Maria Rilke een expositie in de Salon d'Automne van schilderijen van Paul Cézanne. We lezen een paar van zijn brieven over Cézanne en enkele van zijn in Parijs geschreven nieuwe gedichten. We bespreken het hoofdstuk 'De Chinees van de *Neue Gedichte*' uit het boek *Rilke en de wijsheid* van Jan Oegema en mijmeren we over de (mogelijke) overeenkomst tussen Rilke's gedichten en de Chinese landschapskunst

Het seminar biedt dan ook een kennismaking met de filosofie van Merleau-Ponty, de dichtkunst van Rilke en de interpretatie van Oegema van Rilke's gedicht 'Lied van de zee'.

Uiteraard gaan we met elkaar in gesprek over onze bevindingen.

Dag 1 en 2

De filosoof Merleau-Ponty over schilderijen van Cézanne

In zijn boek *Fenomenologie van de waarneming* stelt Merleau-Ponty dat wij geen lichaam hebben maar een lichaam zijn. Het lichaam is zelf gericht op de wereld, begrijpt zijn wereld, weet zijn weg in de wereld. Ons bestaan en verstaan zijn (ook) belichaamd van aard.

Paul Cézanne wordt gezien als een grondlegger van de moderne kunst en zijn werk is omschreven als een brug tussen het impressionisme en het kubisme. In zijn laatste periode (1886-1905) schilderde hij vaak de berg Mont Sainte-Victoire vlak bij zijn huis. Cézanne laat in deze schilderijen het klassieke perspectief los en gaat gebruik maken van kleurverschillen om diepte te creëren.

In zijn essay *Oog en geest* schrijft Merleau-Ponty over het werk van (onder meer) Paul Cézanne. Uit diens schilderijen spreekt een lichamelijke betrokkenheid met en belichaamd zien van de wereld. Zij

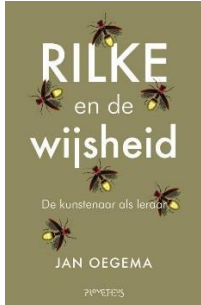
laten ons de wereld, zoals wij die in de waarneming ervaren, herontdekken – aldus Merleau-Ponty.

Dag 3 en 4

De dichter Rilke over schilderijen van Cézanne

Kunst kan ons leren ons de dingen te zien zoals ze werkelijk zijn. Zoals een schilder als Cézanne vorm geeft aan het beeld, hoort een dichter vorm te geven aan het woord, aldus Rilke. Zijn *Neue Gedichte* vormen de neerslag van de intense concentratie die noodzakelijk is om 'het mysterie achter de schijnbare werkelijkheid' gewaar te worden en te verwoorden (en/of verbeelden).

We bespreken hoe Jan Oegema de *Neue Gedichte* – in het bijzonder 'Het lied van de zee' – leest als het werk van een taoïst en hoe hij hiervoor gebruik maakt van neuro-wetenschappelijke bevindingen en Chinese prentkunst

Dag 5

Terugblik

De wereld waarnemen, de gewaarwording (proberen te) verwoorden en/of verbeelden, met elkaar in gesprek gaan – filosofie en kunst als een oefenpraktijk?